

SAHNA NUTQI FANINI RIVOJLANTIRISHDA USTOZLAR MEROSINI O'RGANISHNING DOLZARB MASALALARI

(Ilmiy-amaliy seminar materiallari to'plami)

XOMIDOV Isfandiyor Kamoliddin o'g'li

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10843295>

SAHNA NUTQI TEXNIKASINI TAKOMILLASHTIRISHDA GO'ZAL XALIKULOVA'NING IZLANISHLARI VA UNI AMALIYOTGA TADBIQ ETILISHI

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti professori Go'zal Xalikulovaning "Sahna nutqi" fani doirasida olib borgan tadqiqotlari, zamonaviy teatr san'atida aktyorning nutqi ustida ishlash texnikalari hamda o'ziga xos metodikasiga bag'ishlanadi. Bundan tashqari, pedagog sifatida nutqiy kamchiliklarni aniqlash va bartaraf etish yo'llari, talaba imkoniyatidan kelib chiqib individual yondashuv uslublari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: ilmiy tadqiqot, aktyor nutqi, nutqiy kamchilik, individual yondashuv, teatr, sahna nutqi, pedagogika, sahna nutqi texnikasi, metodika, talaffuz, trening, texnik mashq.

ИССЛЕДОВАНИЕ ГУЗАЛ ХАЛИКУЛОВОЙ ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ТЕХНИКИ РЕЧИ И ЕЁ ПРИМЕНЕНИЮ НА ПРАКТИКЕ

АННОТАЦИЯ

Данная статья посвящена исследованиям Гузали Холикуловой, профессора Государственной институт искусств и культуры Узбекистана, в области «Сценическая речь», приемов работы над актерской речью в современном театральном искусстве и его уникальной методике. Кроме того, рассказывается в качестве педагога как найти способа выявления и устранения речевых дефектов, методах индивидуального подхода с учетом способностей студента.

Ключевые слова: научное исследование, речь актёра, речевые дефекты, индивидуальный подход, театр, сценическая речь, педагогика, техника речи, методика, произношение, тренинг, технические упражнения.

GOZAL XOLIKULOVA'S RESEARCH ON IMPROVING THE TECHNIQUE OF STAGE SPEECH AND ITS APPLICATIONS IN PRACTICE

ANNOTATION

This article is dedicated to the research of Guzal Kholikulova, professor of the Institute of State Art and Culture of Uzbekistan, in the field of "Stage speech", the techniques of working on the actor's speech in modern theater art and his unique methodology. In addition, as a pedagogue, there will be talk about ways to identify and eliminate speech defects, individual approach methods based on the student's ability.

Key words: scientific research, actor speech, speech defects, individual approach, theatre, stage speech, pedagogy, stage speech technique, method, pronunciation, training, technique exercises.

Kirish. Teatr san'ati qadimdan xalqning o'y-fikrlari, quvonchu-tashvishlarini ro'y-rost ko'rsatib berish orqali tomoshabinni axloqiy va ma'naviy tarbiyalash xususiyati bilan jamiyat rivojida muhim o'rin tutgan. Bugungi kunda ham uning mavqei yuqori bo'lib, sohani chuqur o'rganish va tadqiq qilish asosiy vazifalardan biridir.

Teatrda sahnalashtiriladigan har bir spektaklda aktyorning ijrosi rejissor belgilagan g'oya va shart-sharoit bilan bog'liq. Uning ruhiy-jismoniy xatti-harakat qilishi, sahna nutqi qoidalariga amal qilgan holda xarakter yaratishi nutq texnikasini mukammal o'zlashtirishi bilan belgilanadi. Bu jarayonlarning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish maqsadida ko'plab teatr nazariyotchilari va amaliyotchilari tinimsiz izlanishlar olib borishgan. Sahna nutqi texnikasi haqida gap ketar ekan, ushbu predmetning fan bo'lib shakllanishida o'zining ulkan hissasini qo'shgan ulug' ustozlar metodikasini o'rganib va uni an'anaviy tarzda davom ettirib kelayotgan san'atshunoslik fanlari nomzodi, sahna nutqi mutaxassisi Go'zal Xalikulovaning izlanishlari hamda amaliyotga tadbiq etgan metodik mashqlari nafaqat institut talabalari, balki boshqa soha vakillarining ham nutq mahoratini oshirishga xizmat qilib kelmoqda.

Asosiy qism. 1971-yil 27-mayda Toshkent viloyatining Piskent tumani Said qishlog'ida ziyoli oilasida dunyoga kelgan G.Xalikulova 1988-yildan teatr san'ati bilan hayotini bog'ladi. Shu yili N.A.Ostrovskiy nomidagi Toshkent teatr va rassomchilik institutining "Drama teatri va kino aktyori" bo'limiga o'qishga qabul qilinadi va dotsentlar Rustam Usmonov, Shoir Hamidova, katta o'qituvchi Avteton Murodovlar kabi tajribali ustozlar qo'lida tahsil oladi. Hali talabalik chog'idayoq, 1990-1991-yillarda Rossiya Federatsiyasining Sankt-Peterburg shahrida o'tkazilgan V.Yaxontov nomidagi Butunittifoq badiiy o'qish tanlovida ikki marotaba ishtirok etib, faxriy yorliq va diplomlarga sazovor bo'lgan. G.Xalikulovani 4-kursda Hamza Hakimzoda Niyoziyning asarlari asosida sahnalashtirilgan "Hamzanoma" diplom spektaklida ko'rgan O'zbekiston san'at arbobi, mahoratli rejissor Bahodir Yo'ldoshev o'sha paytda faoliyat yuritayotgan Abror Hidoyatov nomidagi o'zbek drama teatriga olib ketadi. U vaqtlarda bitiruvchi kurs talabalarining diplom spektakliga respublika teatrlaridan rejissorlar kelib, o'zining teatriga bo'lajak aktyorlarni tanlab ketar edi.

*San'atshunoslik fanlari nomzodi,
professor v.b Go'zal Xalikulova*

Hali o'qish tugamasdan teatrda ish boshlagan yosh iste'dodli talaba Bahodir Yo'ldoshev tomonidan sahnalashtirilayotgan "Ma'mura kampir" spektaklida epizodik rolni repetitsiya qilish uchun darsdan so'ng teatrga qatnay boshlagan. Afsuski, bu quvonch uzoqqa cho'zilmagan. Bor yo'g'i besh oygina teatrdan ishlash nasib qilgan. Institutda yosh o'qituvchilar qo'l bilan sanoqli bo'lganligi bois institut rektori, san'atshunoslik fanlari doktori, professor Toshpo'lat Tursunov "Institut pedagoglarini yoshartirish kerak, laureat qizni institutda olib qolamiz" degan taklifni "Sahna nutqi" kafedrasida mudiri, san'atshunoslik fanlari nomzodi, dotsent Inoyatilla Po'latovga aytgan. Shundan keyin G.Xalikulovani I.Po'latov sahna nutqi assistent-o'qituvchisi lavozimiga ishga qabul qilgan. 1992-yili o'qishni tamomlagach, "Sahna nutqi" kafedrasida pedagog sifatida ish boshlagan va shu kungacha bo'lajak aktyor va rejissorlarga "Sahna nutqi" fanidan saboq berib keladi.

Olima 1998-2001-yillarda O'zbekiston Badiiy akademiyasi San'atshunoslik ilmiy-tadqiqot institutining "Teatr va xoreografiya" bo'limida aspirant sifatida ilmiy ish olib borgan va 2004-yili "O'zbek tarixiy dramalari talqinida sahna nutqi masalalari" mavzusidagi nomzodlik dissertatsiyasini himoya qilgan (*san'atshunoslik fanlari doktori, professor, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan fan arbobi M.H.Qodirov rahbarligida*).

Hozirda “O‘zbek teatri taraqqiyotida sahna nutqi” mavzusidagi doktorlik ishi ustida izlanmoqda. San’atshunoslik fanlari nomzodi Go‘zal Xalikulova “Sahna nutqi mahoratini egallashda uslub va vositalar”, “Sahna nutqi” nomli o‘quv-uslubiy qo‘llanmalar, “Sahna nutqi (tarixiy dramalar talqinida)” nomli o‘quv qo‘llanma yaratgan va mazkur o‘quv qo‘llanmasi uchun 2011-yili “Yilning eng yaxshi o‘quv adabiyoti muallifi-2011” respublika tanlovida g‘olib bo‘lgan. 2012-2014-yillarda “Sahna asarlaridagi qahramon xarakterini talqin qilishda zamonaviy kommunikativ texnologiyalardan foydalanish uslubiyati” nomli xalqaro grant loyihaga rahbarlik qilgan va “Sahna asarlaridagi qahramon xarakterini talqin qilishda zamonaviy kommunikativ texnologiyalardan foydalanish uslubiyati” nomli monografiya chop etgan. 2019-yili Nazira Aliyevaning “San’at – mening hayotim” nomli monografiyasini qayta nashrga tayyorlab chop etgan. 2023-yili pedagog kadrlarni tayyorlashda muhim hisoblangan magistratura yo‘nalishi uchun “Sahna nutqi fanini o‘qitish metodikasi” nomli darslik va shu nomdagi o‘quv qo‘llanmasini, rahbar kadrlarning malakasini oshirishda qimmatli “Oliy ta’lim muassasasi pedagog-rahbarlari kompetentligini takomillashtirishning metodologik asoslari” [1] nomli monografiyalar yaratgan.

Spektakllarda rollar o‘ynagan, konsert-tadbirlarda boshlovchilik qilgan, monolog, g‘azal va she’riy asarlarni radio-televideniya ijro qilib charxlangan ijodkor Go‘zal Erkinovna sahna nutqi metodikasini o‘rganish orqali uning tarixiy ildizlarini ilmiy tadqiq etishga bel bog‘ladi.

Olima san’atshunoslik sohasida sahna nutqini ilmiy tadqiq etar ekan, bu borada yaratgan kitoblarida quyidagilarni muhim hisoblaydi:

- O‘zbek teatrida sahna nutqi an’analarini o‘rganish;

- Mannon Uyg‘ur maktabi

va aktyorlaridan tortib, bugungi kunda ijod qilayotgan sahna ustalarining tajribasini tahlil etish;

- obraz yaratishda til va nutqning ahamiyatini aniqlash;

- sahnada o‘zbek adabiy tili meyorlariga amal qilish darajasini belgilash;

- ijroda so‘z harakati, nutqiy xarakteristika va tub ma’noning ochilishi kabi jihatlarni tekshirish.

Bo‘lajak aktyor va rejissor kadrlarni yetishtirishda esa pedagog sifatida quyidagilarga jiddiy e’tibor qaratadi:

- talabning psixologik-fiziologik holati, ijodiy imkoniyatlari, nutqiy o‘ziga xosliklarini aniqlash;

- talabning dunyoqarashi bilan tanishish;

- talabning xotira kuchi (quvvai hofiza), tasavvuri va fikrlashida mantiqiylik, izchillikni tekshirish;

- ovoz tembri, talaffuzdagi jarangdorlik va yoqimlilikning ta’sir kuchini oshirish;

- nutqiy kamchiliklarni topish hamda bartaraf etish yo‘llarini ishlab chiqish;

- talabalarda yakka va guruh bo‘lib ishlay olish ko‘nikmasini shakllantirish;

- har bir talabaga individual yondashgan holda faqat uning o‘zigagina mos sahna nutqi texnikasiga oid mashqlar tavsiya etish;

- so‘z ustida ishlaganda adabiy til meyorlariga qat’iy amal qilish;

- talabaga to‘g‘ri repertuar tanlay olishni va uni ijroda badiiy so‘z darajasiga yetkazishni o‘rgatish.

O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti rektori Baxtiyor Sayfullayev bilan

Talaba nutqini takomillashtirishda yangi metodikalar. Zamonaviy ta'lim tizimi sahna nutqi pedagogidan bo'lajak aktyorlarni tarbiyalashga samarali xizmat qiluvchi, innovatsion yondashuvlar asosida yangi texnik mashqlarni joriy qilishni talab etadi. Yuqorida keltirilgan "Sahna asarlaridagi qahramon xarakterini talqin qilishda zamonaviy kommunikativ texnologiyalardan foydalanish uslubiyati" nomli kitobni o'rganar ekanmiz, professor G.Xalikulovning sahna nutqi faniga YOG mashqlarini kiritishi talabalarning ijodiy qobiliyatini yanada tezroq va foydaliroq o'sishiga xizmat qilishiga guvoh bo'lamiz. Bu kitobda keltirilgan mashqlar yosh pedagoglar uchun tayyor dasturul amal vazifasini o'taydi. Tadqiqotchi tavsiya etayotgan metodik mashqlarini 12 yil davomida aktyorlar tayyorlash ustaxonalarida sinovdan o'tkazadi va amaliyotga tadbiiq etadi.

Tavsiya etilgan bu YOG mashqlari 2015-yildan buyon darslarda keng qo'llaniladi. Bu mashqlar talabning artikulyatsiyasi, diksiyasi, nafasi, ovozi ustida kompleks tarzda ishlashga xizmat qiladi. Bir vaqtning o'zida texnik mashqlar uyg'unlashib, ijroga turtki bo'ladi. Albatta bu mashqlarni bajarishda talaba qiziqish bilan birgalikda gavdasini tarbiya qiladi. Bulardan ayrimlarini keltirib o'tish mumkin.

Gavda erkinligini ta'minlovchi mashqlar [2, B.50-51].

1. Dastlabki holat – oyoqlar yelka kengligida. Gavda erkinligi tekshiriladi. Buloqdan hovuchlab olgan suv boshdan quyib yuboriladi. Ishdan charchagan gavda muzday suvdan maza qilganligi seziladi. Nafas olinadi va qo'llar ham yelka kengligida yuqoriga qaratib ko'tarilgan holda tik turiladi. Bunda gavdada erkinlik seziladi, nafas chiqariladi.

2. Birinchi holatni buzmaganda holda engashiladi. Xuddi hayotga endigina kelgandek his etiladi. Nafas olinadi, nafas chiqariladi.

3. Dastlabki holat – oyoqlar yelka kengligidan ziyodroq kenglikda, qo'llar ikki yonga tortilgan. Nafas olganda o'ng qo'l yarim doira shaklida tepadan chap qo'l tomon harakatlantiriladi. Gavda yon tomonga engashadi. Mashq aksincha yana davom etadi. Bunda ham o'zni xuddi so'ngan oydek tasavvur qilish mumkin.

4. Dastlabki holat – oyoqlar yelka kengligida, qo'llar xuddi kamon otayotgandek. Ana shu holatda kamon ipi tortilganda nafas olinadi. Kamon tortilgan tomondagi oyoq-tizza bukiladi. Dastlabki holatga qaytganda nafas chiqariladi. Qo'l va barmoqlar erkin. Mashq aksincha davom ettiriladi.

5. Muvozanatni saqlay olish mashqining dastlabki holati – o'ng oyoq orqaga bukiladi va chap qo'l bilan ushlanadi. O'ng qo'l oldinga tortiladi, nafas olinadi. Dastlabki holatga qaytganda nafas chiqariladi. Mashq aksincha qaytariladi. Bu mashqda bironta holat tasavvur qilinmasa-da, psixofizik harakatni amalga oshirilishi juda foydalidir. (Bu holatda beshgacha sanab, to'rt marta o'zgaradigan holatda mashq qila olgan talabalar ham bo'lgan. Bu ularning irodasini ham tarbiyalaydi.)

6. Agar chiroyli qomat ijrochiga albatta kerak, degan maqsad bo'lsa, navbatdagi mashqni to'g'ri bajarish zarur. Qo'llar tarang qilib ko'tarilib birlashtiriladi, bosh ikki qo'l orasida siqilib qoladi. Oyoqlar uchiga ko'tarilganda nafas olinadi. Orqaga qaytgach nafas chiqariladi.

Artikulyatsion mashqlarni kompleks jamlab ishlatish maqsadli deb hisoblagan tadqiqotchi mashqlarni u lab, bu jag', bu til uchun deb ajratmaydi. Nutq organlarining bir vaqtdagi umumiy harakatiga ahamiyat beradi. Masalan: esnash mashqlarining bir necha holatlarini A, E, O unlilari bilan aytishni hamda ovozsiz aytishni taklif etadi.

Pastki jag', til va lablar, burun bo'shlig'i birlashib "GMMM...GNNN, LMMM...RMMM, VMMM...VNNN" tovushlarini o'ta yengil talaffuz etishni taklif qiladi.

Aks sado mashqida ichki va tashqi zona nutq organlari bir vaqtda ishtirok eta olishi uchun rezonator tovushlari M.N, IEAOO'UI, MI.ME.MA, NI.NE.NA, IMM.ANN.ONN.UMM.UNN.; amma, omma, onna, umma kabi jamlangan birikmalardan foydalanishni taklif etgani bilan yaqqol ko'zga tashlanadi.

Asta sekinlik bilan YOG mashqlari asosida aktyor gavdasining bosh, bo'yin, ko'krak, qo'l, oyoq holatlarini ichki nigoh bilan kuzatish orqali yuz, lab, jag', til erkinligiga erishish yo'llarini tadqiq etadi.

Yuzning peshona qismini massaj, yuz nuqtalarini barmoqlar bilan yengil bosib o'tish, gavdaning yelka, ko'krak, umurtqa, oyoq va qo'llar erkin holatini ta'minlash uchun nafas mashqlarining ahamiyatini tushuntirib o'tadi.

1. Yuz muskullarini bo'shating, ko'zlarni yuming, tez-tez nafas oling, nafasni rostlab, to'xtab yana davom etish.

2. Bo'yin mushaklarini bo'shatish.

3. Yelka muskullarini bo'shatish.

4. Qorin muskullarini bo'shatib, har birida tez-tez nafas olishdan boshlab, beixtiyoriy ravishga erishish yo'llarini taklif etadi [3, B.103].

Tadqiqotchi G.Xalikulova artikulyatsiya uchun nutq organlari faqat lab, jag', tilgina emas, butun tana mushaklari erkinlashuvi ekanligini ta'kidlaydi. Erkin fikrlarga, erkin gavda va tana bilan erishishni mukammal ijobiy natijalar manbasi deb keltiradi. Bu bilan artikulyatsion qismni mazmun mohiyati, zaruriyat va ahamiyat doirasini yanada kengaytiradi. Butun tana, badan, yuz, jag', til, lablar o'z erkinlik holatini topa olishiga erishish orqali diksiya qismiga o'tib ishlash kabi muammolarni hal etadi. Natijada, texnikaning keyingi bosqichlarida ish olib borish yengilroq va samaraliroq kechishiga yordamlashadi. Ayniqsa, badan gigiyenasi bo'yicha tomoq chayqash, og'iz bo'shlig'i, tishlar va lablar oralig'ini tozalashni ham mashqlar darajasida foydalanishni taklif etishi bilan talaba-aktyor nutq organlarining faoliyati faqat ish sahna uchun emas, hayotiy jarayonlarda, oddiy kundalik ish tartibimiz jarayonida ham tarbiyalanib, mustahkamlanib, o'zlashtirib borishlikni anglatadi. Masalan, iliq suv bilan tomoqni g'arg'ara qilayotib, UUUU, AAAA, OOOO... tovushlari bilan chayqash mashqi fikrimizga isbotdir.

“Ilonlar oroli” mashqi [4, B.95] Talaba-aktyorlar uch guruhga bo'linadilar va kirill alifbosidagi “p” harfi shaklini egallaydilar. Pedagog tomonidan uchta guruh uch turdagi ilonlar galasi ekanligi tushuntiriladi. Masalan:

1-guruh: “Kapcha”;

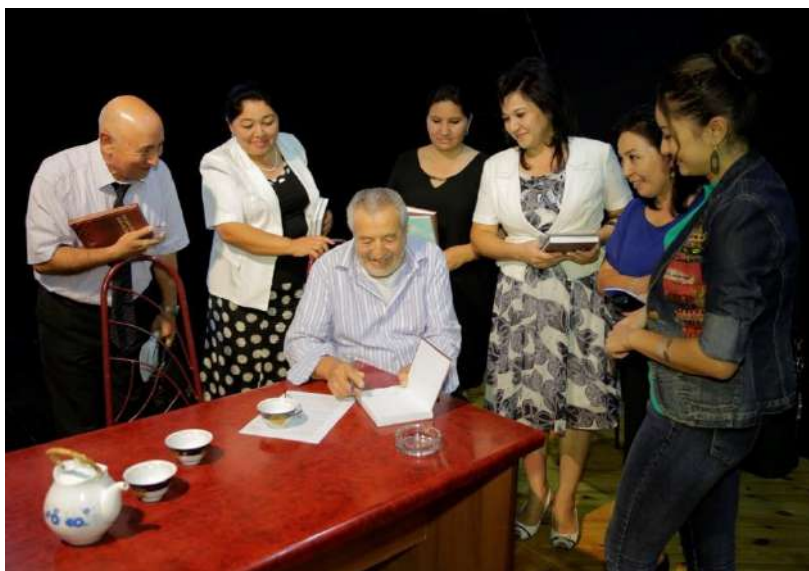
2-guruh: “Gabon”;

3-guruh: “Jararak”.

Bu guruh ilonlari Afrika qit'asida yashashi, xarakteri, o'ziga xosligi talabalarga tushuntiriladi. Maqsadlar aniqlanadi. Maqsad – o'ch olish. “S” tovushini ishlatish bilan vazifani amalga oshirish, ya'ni dushmani yengish. Voqea Janubiy Afrika cho'llarida sodir bo'lmoqda.

Talabalar faraz qiladilar. Etyud ilonlarning uxlab yotishidan boshlanadi. O'rtaga narsa uloqtirib, ularga halaqit berildi. Ilonlar sekin uyg'onadilar. “S” tovushini talaffuz qilgan holda sekinlik bilan bosh ko'tarib, qo'llari bilan ilonning boshi holatini egallab, eshilib bir-birlariga qaraydilar. Navbatma-navbat o'zlarini quyidagi so'zlar talaffuzi bilan tanishtiradilar. “Kap-chaaa!”, “Ga-booonn”, “Ja-ra-raaa”. Bunda ovozga va nafas yordamida kuchli talaffuzga alohida e'tibor beriladi.

Har bir aktyor o'ziga xos xarakter topadi. Chayqalganda ham, gapirganda ham har xil xarakterlarni ifodalovchi intonatsiyalardan foydalanadi. Aktyor diapazonini kengaytirishga harakat qiladi. Cho'lda ilonlar janggi boshlanadi, bularni surnay yoki nay ovozi bosishi mumkin. Shuning uchun bunday ovozdan foydalaniladi. Ilonlar yana dastlabki holatga qaytadilar.

O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi Bahodir Yo'ldoshev, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan yoshlar murabbiysi, dotsent Isoqtoy Jumanov, dotsent Maxsuma Xodjimatovalar bilan

Bu mashqda bir vaqtning o'zida aktyorning nutqidagi defektlar yo'qoladi, ovoz imkoniyatlari kengayadi, tasavvur, voqeaga munosabat bildirish olish, asosiysi xarakter yaratish qobiliyati oshadi. Bunday misollarni ko'plab keltirish mumkin.

Xulosa va takliflar. Ijroda ruhiy-jismoniy uyg'unlikka erishish qonuniyatlari buyuk reformator K.S.Stanislavskiy tomonidan ishlab chiqilgan va dunyo aktyorlik maktablarining ko'pchiligi shu sistemada ishlab kelmoqda, jumladan, o'zbek teatri maktabi ham. Aktyorning obraz ustida ishlashi g'oyat muhim va murakkab jarayon hisoblanib, xarakter yaratishda bosh omil – qahramon tilini aniqlash va nutqiy o'ziga xoslikni topishdir. Ijodkor bularga sahna nutqini o'rganish orqali erishadi.

San'atshunoslik fanlari nomzodi Go'zal Xalikulovanning ilmiy merosini o'rganish yosh sahna nutqi tadqiqotchilariga o'ziga xos maktab vazifasini o'taydi. Professor Go'zal Xalikulova tadbiq etgan metodikalar esa zamonaviy sahna nutqi pedagogikasida dasturul amaldir.

Sahna nutqi texnikasini takomillashtirishda quyidagilarga ahamiyat berish zarur ekan:

1. Xato qilmaslik (talaba bilan texnika ustida ishlaganda uning individual imkoniyatlariga mos kelmagan mashqlarni tavsiya qilish, buning oqibatida talabaning nutq apparatiga shikast yetkazish havfi bor).

2. Ehtiyotkorlik (texnik mashqlar bajarish jarayonida ustozlar tavsiya etgan mashqlarning ketma-ketligi va qoidasini buzmaganda bajarish, aks holda, mashqning noto'g'ri bajarilishi oqibatida nutq apparati yoki tana a'zolarining meyoriy faoliyati buziladi).

Soha rivoji yo'lida quyidagilarni taklif qilmoqchimiz:

1. Sahna nutqini tadqiq etish borasida professor Go'zal Xalikulova kabi zabardast olimlarimizning ilmiy meroslarini o'rganish.

2. Sahnaviy asarning janr xususiyatidan kelib chiqib nutqiy xarakter yaratish tizimini joriy qilish.

3. Yosh tadqiqotchilar uchun dolzarb masalalar yuzasidan ilmiy mavzular bazasini yaratish.

4. Sahna nutqi texnikasini egallashda samarali trening-mashg'ulotlar ishlab chiqish.

ИҚТИБОСЛАР

1. Xalikulova G. Sahna nutqi (tarixiy dramalar talqinida). – Toshkent: Karloo, 2008. 124 bet.
Xalikulova G. Sahna asarlaridagi qahramon xarakterini talqin qilishda zamonaviy kommunikativ texnologiyalardan foydalanish uslubiyati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. 152 bet.
Xalikulova G. Sahna nutqi fanini o‘qitish metodikasi. – Toshkent: Donishmand ziyosi, 2023. 216 bet.
Xalikulova G. Oliy ta’lim muassasasi pedagog-rahbarlari kompetentligini takomillashtirishning metodologik asoslari. – Toshkent: Donishmand ziyosi, 2023. 80 bet.
2. Xalikulova G. Sahna asarlaridagi qahramon xarakterini talqin qilishda zamonaviy kommunikativ texnologiyalardan foydalanish uslubiyati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. 50-51-betlar (152 bet)
3. Qodirov R. “Madaniyat va san’at fidokori” Go‘zal Xalikulova ning pedagogik faoliyati va ilmiy izlanishlari. “Xalqaro madaniyat va san’at menejmenti: muammo va yechimlar” mavzuyidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallar to‘plami (II to‘plam). – Toshkent: Donishmand ziyosi, 2023. 103-bet. (280 bet)
4. Xalikulova G. Sahna asarlaridagi qahramon xarakterini talqin qilishda zamonaviy kommunikativ texnologiyalardan foydalanish uslubiyati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. 95-bet (152 bet)